07/03/2025

Φλωρίνης Ειρηναίος: Οι Χαιρετισμοί της Παναγίας

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Φλωρίνης, Πρεσπών και Εορδαίας

Την πρώτη Παρασκευή των Νηστειών της Μεγάλης Τεσσαρακοστής και για τις επόμενες τέσσερις Παρασκευές ψάλλουμε στους ναούς μας την πιο γνώριμη για τα κείμενα της, την πιο ευχάριστη για τη μελωδία της και την πιο αγαπητή για το συναίσθημά της Ακολουθία της Εκκλησίας μας που ονομάζουμε «Χαιρετισμούς», την οποία απευθύνουμε με ευλάβεια και οικειότητα στην Παναγία, την Μητέρα του Θεού μας.

- Άρθρο του Μητροπολίτη Φλωρίνης, Πρεσπών και Εορδαίας κ. Ειρηναίου

Η ακολουθία αυτή ονομάζεται Ακάθιστος Ύμνος, αλλά είναι γνωστή σε όλους μας με την λαϊκή ονομασία «εικοσιτέσσερα γράμματα» ή όπως είπαμε «Χαιρετισμοί» από τα αλλεπάλληλα χαίρε που απευθύνουμε στην Παναγία.

Ο πιστός λαός δεν ξέρει πολλά πράγματα για τη δομή ή τον συγγραφέα του κειμένου, αλλά και ούτε τον απασχολεί. Ξέρει μόνο και προσέχει. Πρώτον: Ότι, σιγά σιγά ανοίγει ο καιρός, μεγαλώνει η μέρα, η άνοιξη αναπηδά και αυτό οφείλεται στην Παναγία, επειδή αυτή γέννησε το φως· και Δεύτερον: Ότι, από τις ημέρες τις καθημερινές της Μεγάλης Τεσσαρακοστής που έχουν μία κατάνυξη και έναν χαρακτήρα πένθιμο, ξαφνικά η Παρασκευή από το απόγευμα είναι χαρούμενη και πανηγυρική. Ο διάκοσμος των ναών γίνεται έγχρωμος, όπως και τα άμφια των ιερέων. Η Παναγία τοποθετείται στη μέση του ναού και η παρουσία της αλλάζει την ψυχολογία των ημερών, όπως η γέννηση του Υιού της και Θεού μας άλλαξε τη ζωή ολόκληρου του ανθρώπινου γένους. Θα λέγαμε, όσο μας επιτρέπεται, ότι οι Παρασκευές της Μεγάλης Τεσσαρακοστής έχουν ένα κυριακάτικο άρωμα λόγω της ακολουθίας του Ακάθιστου Ύμνου.

Η ευλάβεια των ανθρώπων εκδηλώνεται με αθρόα συμμετοχή στην ακολουθία, με παύση των εργασιών και με σαφή κατεύθυνση της τιμής προς το πρόσωπο της Θεοτόκου. Είναι η πρώτη φορά που κυρίως οι πιστές γυναίκες θα χρησιμοποιήσουν την Σύνοψη στα χέρια τους ή τα νεότερα παιδιά, αγόρια και κορίτσια, την εφαρμογή προσευχητάρι στο κινητό τους και θα τολμήσουν να σιγοψάλλουν μαζί με τους ψάλτες (τον Κανόνα) και με τον Ιερέα (τους Οίκους).

Γιατί όμως αφιερώνουμε τις Παρασκευές στην Παναγία; Αυτό συνδέεται με την εορτή του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, που αντίθετα με τις υπόλοιπες θεομητορικές εορτές, δεν έχει οκταήμερο εορταστικό κύκλο, αλλά αποδίδεται αυθημερόν, λόγω του πένθιμου χαρακτήρα της Μεγάλης Τεσσαρακοστής. Όμως, η Μητέρα Εκκλησία για να μην στερήσει από τους πιστούς τη χαρά της προσευχητικής και τιμητικής σχέσης με την Παναγία, δίνει την δυνατότητα να επικοινωνούμε με την Θεοτόκο τις πέντε πρώτες Παρασκευές της περιόδου αυτής.

Η ημέρα του Ευαγγελισμού είναι για τη ζωή της Παναγίας, αλλά και ολόκληρου του κόσμου η σημαντικότερη, καθώς από αυτήν ξεκινά το σωτηριολογικό έργο του Χριστού στη γη, αφού αυτήν την ημέρα σαρκώνεται ως έμβρυο στη μήτρα της Παναγίας μας. Πολλοί αμφισβήτησαν τη σάρκωση του Χριστού, είτε τη στιγμή της συλλήψεως, είτε της γεννήσεώς Του. Γι’ αυτό είναι αφορμή, με την ευκαιρία των Χαιρετισμών, να αναφέρουμε την διδασκαλία της Εκκλησίας μας για το πρόσωπο της Παναγίας όπως η Γ’ Οικουμενική Σύνοδος στην Έφεσο το 431 μ.Χ. τη διακήρυξε. Η διδασκαλία επικεντρώνεται σε τρία χαρακτηριστικά επίθετα που

έδωσε στην Μητέρα του Κυρίου μας.

Την ονόμασε «Παναγία», επειδή είναι το αγιότερο και καθαρότερο δημιούργημα του Θεού από την δημιουργία μέχρι και την συντέλεια του κόσμου. Η παναγιότητα δε αυτή, επιτεύχθηκε από την προσωπική της άσκηση και πνευματική καλλιέργεια, γι’ αυτό αξιώθηκε να γεννήσει τον Χριστό. Οι Πατέρες δεν την ονόμασαν Παναγία επειδή γέννησε τον Χριστό, δεν της έδωσε δηλαδή έναν τίτλο τιμής, αλλά επειδή η πανάγια ζωή της καθόρισε το σχέδιο του Θεού.

Την ονόμασε «Θεοτόκο», επειδή Αυτός που γεννήθηκε από την Παρθένο Μαρία δεν ήταν μόνο άνθρωπος, αλλά και Θεός. Επίσης, για να επιβεβαιώσουν οι Πατέρες ότι είναι φυσικό αφού να γέννησε Θεό ως άνθρωπο, τότε ήταν και Παναγία και Αειπάρθενος. Από το 431 μ.Χ. μέχρι και σήμερα η διδασκαλία αυτή, όπως ακούμε στους Τρίτους Χαιρετισμούς, αποτελεί το «αναμφίβολον καύχημα» των πιστών και της Εκκλησίας. Με την γέννηση του Χριστού από την Παναγία ήρθε η σωτηρία στον κόσμο και όλοι οι άνθρωποι γνώρισαν τον Έναν, Αληθινό και Τριαδικό Θεό στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού. Η Παναγία έγινε ως μητέρα του Θεανθρώπου Ιησού Χριστού, το όργανο της θείας οικονομίας για την σωτηρία του ανθρώπου.

Την ονόμασε τέλος «Αειπάρθενο», επίθετο το οποίο είναι το κατ’ εξοχήν χαρακτηριστικό της Θεοτόκου. Δηλ. η Παναγία, παρθένος συνέλαβε, παρθένος έτεκε, παρθένος έμεινε. Και η παρθενία αυτή έχει να κάνει με ψυχή και σώμα. Η προ της γεννήσεως του Χριστού αειπαρθενία της Θεοτόκου αναφέρεται στη ψυχοσωματική της αγνότητα και ακεραιότητα και είναι φυσική για την εποχή εκείνη για μια 15χρονη κοπέλα. Η «εν τόκω» παρθενία αναφέρεται στην άνευ ανδρός σύλληψη του Χριστού και στην σωματική αφθαρσία της Παναγίας κατά την ώρα του τοκετού. Η πρώτη επιτυγχάνεται στη στιγμή του Ευαγγελισμού με την δια του Αγίου Πνεύματος σύλληψη του Χριστού στη μήτρα της Παναγίας. Η δεύτερη, δηλ. η αφθαρσία, επιτελείται κατά την στιγμή του τοκετού όπου η Παναγία δεν έχει ωδίνες αφού δεν είχε προπατορικό αμάρτημα καθόσον αυτό εξαλείφθηκε την ημέρα του Ευαγγελισμού όταν το Άγιο Πνεύμα πλήρωσε ολόκληρη την ύπαρξή της. Έτσι δεν φθείρεται κανένα όργανο της Παναγίας και έχουμε παρθενία και κατά τον τοκετό. Και το τρίτο είναι ευκολότερο να το κατανοήσουμε, καθώς η Παναγία που έζησε άσπορη Σύλληψη, άφθορη Γέννηση, Ανάσταση και Ανάληψη του Υιού της, είναι φυσικό στα υπόλοιπα 11 χρόνια της ζωής Της να αφοσιωθεί πνευματικά στον Υιό και Θεό Της. Εδώ πραγματοποιείται ο λόγος του Αποστ. Παύλου στους Ρωμαίους «Ὅταν ἔλθει τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται». Για την Παναγία το τέλειο ήλθε.

Για όλους αυτούς τους λόγους, λοιπόν, ας αφήσουμε τη ψυχή μας να γονατίσει, να κλάψει, να παρηγορηθεί, να προσευχηθεί, να αγκαλιάσει και να ασπασθεί το ιερό

πρόσωπό της. Μα πάνω απ’ όλα να παρακαλέσουμε τη μοναδική και αγία Μητέρα του καθενός μας να πρεσβεύει στο Χριστό για τη σωτηρία της ψυχής μας. Αυτό σας παρακαλώ πολύ να πράξουμε όλες και όλοι ως Επίσκοπος και Πατέρα σας και φέτος στην Αγία και Μεγάλη Τεσσαρακοστή. Αμήν.

Βιβλιογραφία

1. Βλασίου Φειδά, Εκκλησιαστική Ιστορία, Τόμος Α΄, Αθήνα, 2002.
2. Ιωάννη Καρμίρη, Τα Δογματικά και Συμβολικά Μνημεία της Ορθοδόξου Καθολική Εκκλησίας, Τόμος Α΄, Αθήνα 1960.
3. Παναγιώτη Χρήστου, Ελληνική Πατρολογία, Τόμος Γ΄, Θεσσαλονίκη, 2005.
4. Ιωάννη Καλογήρου, Ιστορία των Δογμάτων, Τόμος Β΄, Θεσσαλονίκη, 1985
5. Ιωάννη Ρωμανίδη, Δογματική και Συμβολική Θεολογία της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, Τόμος Α΄, Θεσσαλονίκη, 1999
6. Νικοδήμου Αγιορείτου, Πηδάλιον, Εκδόσεις Αστέρος, Αθήνα, 1993.
7. Κωνσταντίνου Σκουτέρη, Ιστορία των Δογμάτων , Τόμος Β΄, Αθήνα, 2004.